

Odporovatelnost

Pro posouzení možnosti odporovat právním úkonům dlužníka, zkracujícím věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou.

Pro posouzení možnosti odporovat právním úkonům dlužníka, zkracujícím věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.7.2001, sp.zn. 21 Cdo 2737/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A) M. B. a B) D. B., obou zastoupených advokátem, proti žalované L. L., zastoupené advokátem, o určení neúčinnosti právního úkonu, vedené u Okresního soudu v Kolíně pod sp.zn. 9 C 1098/98, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. března 2000 č.j. 22 Co 703/99-70, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobci se domáhali, aby bylo určeno, že dohoda "o vypořádání BSM ze dne 10.12.1996, vložená do katastru nemovitostí s účinky ke dni 24.2.1997, uzavřená mezi Z. L. a žalovanou, kterou do výlučného vlastnictví žalované přešly zejména nemovitosti - dům čp. 42 ve V. na st.p. 86, st.p. 86 o výměře 239 m² a zahrada parc. č. 28/3 o výměře 403 m², zaps. na LV č. 505 v katastru nemovitostí pro obec V., kat. území V., a další movité věci", je vůči žalobcům právně neúčinná. Žalobu odůvodnili tím, že tato dohoda, která byla uzavřena "po vzniku závazkového právního vztahu mezi žalobci a Z. L. (19.8.1996), zkracuje uspokojení jejich pohledávky proti Z. L. ve výši 113.985,90 Kč, jež jim byla přiznána vykonatelným platebním rozkazem Okresního soudu v Kolíně ze dne 23.5.1997 sp. zn. 11 C 586/97.

Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 8.6.1999 č.j. 9 C 1098/98-50 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení 8.025,- Kč k rukám advokáta. Při svém rozhodování vycházel ze zjištění, že bezpodílové spoluvlastnictví žalované a Z. L. bylo zrušeno, že jejich dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále jen "BSM") byla uzavřena v době, kdy pohledávka žalobců proti Z. L. ve výši 113.985,90 Kč již byla splatná, a že uvedená pohledávka byla žalobcům proti Z. L. přiznána platebním rozkazem Okresního soudu v Kolíně ze dne 23.5.1997 č.j. 11 C 586/97-6, který nabyl právní moci dnem 12.9.1997. Soud prvního

stupně dovedl, že k odpůrci žalobě podle ustanovení § 42a obč. zák. jsou žalobci "aktivně legitimováni, neboť žaloba byla podána dne 25.6.1998 (tedy v době, kdy již byl platební rozkaz v právní moci), a že žalovaná je ve věci "pasivně legitimována", neboť v její prospěch byla dohoda o vypořádání BSM učiněna. Protože dohoda o vypořádání BSM byla uzavřena v době kratší než tři roky před podáním žaloby a protože touto dohodou byly všechny movité a nemovité věci patřící do BSM "převedeny" do výlučného vlastnictví žalované, jde o právní úkon, kdy "zkracuje" žalobce, neboť Z. L. nevlastní nic, na co by mohla být vedena exekuce". Žalovaná v řízení neprokázala, že by úmysl dlužníka (svého manžela) zkrátit věřitele nemohla poznat i při náležitě pečlivosti, a proto je dohoda o vypořádání BSM ze dne 10.12.1996 ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. vůči žalobcům neúčinným právním úkonem.

K odvolání žalované Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 28.3.2000 č.j. 22 Co 703/99-70 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobci jsou povinni zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 6.525,- Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení 3.117,- Kč, vše k rukám advokáta. Na základě skutkových zjištění soudu prvního stupně odvolací soud dovedl, že žaloba nemůže být důvodná, neboť dohoda o vypořádání BSM ze dne 10.12.1996 "byla uzavřena a vložena do katastru nemovitostí daleko dříve, než se pohledávka žalobců stala vymahatelnou", a Z. L. tedy "ke dni vzniku vymahatelné pohledávky" nebyl vlastníkem věcí, které jsou předmětem dohody o vypořádání BSM.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalobci z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst.3 písm.d) o.s.ř. dovolání. Namítají, že "podmínka existence vymahatelné pohledávky" je ve smyslu ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. "podmínkou aktivní legitimace". "Předmět" odpůrci žaloby vymezuje ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tak, že v sobě neobsahuje "podmínku existence vymahatelné pohledávky" v době, kdy dlužník učinil právní úkon zkracující věřitele; postačuje, existuje-li splatná pohledávka věřitele, která nemusí být v době odporovatelného právního úkonu ještě vymahatelná. Názor odvolacího soudu je podle názoru žalobců "velmi nepraktický" a "zužuje" institut odporovatelnosti; odporovatelnost má své místo v době, kdy pohledávka věřitele již existuje, ale není dosud vykonatelná, neboť má-li věřitel vymahatelnou pohledávku, může podat návrh na výkon rozhodnutí. Žalobci navrhli, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobců zamítl. Uvedla, že podmínka odporovatelnosti spočívající v tom, aby pohledávka věřitele byla vymahatelná, uvedená v ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. se "vztahuje" i na "další odstavce tohoto ustanovení", neboť na něj logicky navazují. Jestliže k uzavření dohody o vypořádání BSM došlo dne 10.12.1996, jestliže byl Katastrálním úřadem v K. povolen "vklad vlastnického práva" ke dni 24.2.1997, jestliže žalobci uplatnili u soudu svou pohledávku ve výši 113.985,90 Kč až dne 19.5.1997 a jestliže jim pohledávka byla přiznána rozhodnutím soudu ze dne 23.5.1997, které nabylo právní moci dnem 12.9.1997, pak nemůže být odpůrci žaloba důvodná, neboť ji žalobci podali až poté, co dlužník již nebyl vlastníkem věcí, z nichž se chtějí uspokojit.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "o.s.ř." (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek,

proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm.a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného právního úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (§ 42a odst. 1 obč. zák.).

Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117 obč. zák.) nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat (§ 42a odst. 2 obč. zák.).

Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (§ 42a odst. 3 obč. zák.).

Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (§ 42a odst. 4 obč. zák.).

Smyslem odpůrcí žaloby je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (např. protože osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovatelný právní úkon učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrcí žaloba tedy je právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v exekučním řízení, a to postižením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovatelným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.5.1999 sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000).

K odpůrcí žalobě je aktivně věcně legitimován (srov. § 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná (srov. též rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 1996, sp. zn. 15 Co 714/95, uveřejněný pod č. 12 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998); vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí

(exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci).

Pasivní věcná legitimace je upravena v ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. Žaloba o určení, že dlužníkův právní úkon je vůči věřiteli neúčinný, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Žaloba o zaplacení peněžité náhrady, která je opodstatněná - jak plyne z ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. - jen tehdy, není-li dobře možné uspokojení věřitele z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, pak musí směřovat vůči osobě, které vznikl z odporovatelného právního úkonu dlužníka prospěch.

Podmínky, za nichž věřitel může právním úkonům dlužníka odporovat, uvádí ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. Prokázání úmyslu dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže "druhou stranou" jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly opak (tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohly i při náležité pečlivosti poznat).

Z toho, jak zákon vymezuje podmínky odporovatelnosti právním úkonům dlužníka, nevyplývá, že by předpokladem odporovatelnosti muselo být zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele nebo splatné pohledávky věřitele. Protože je možné odporovat právním úkonům dlužníka, které zkracují věřitele (učiněným v úmyslu zkrátit věřitele), postačuje, aby dlužník sledoval svým jednáním zkrácení jakékoliv pohledávky svého věřitele; není vůbec rozhodné, zda šlo o pohledávku splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí, nebo zda pohledávka byla vymahatelnou. Pro uplatnění odporu je z tohoto hlediska významné jen to, že věřitel skutečně má vůči dlužníku pohledávku (tedy že je jeho věřitelem) a že dlužník učinil právní úkon v úmyslu zkrátit její uspokojení (tj. že svým právním úkonem úmyslně nastolil takový stav, který věřiteli znemožňuje nebo ztěžuje uspokojení jeho pohledávky z dlužníkovy majetku).

V ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. uvedený požadavek, aby pohledávka věřitele byla vymahatelná, nevymezuje podmínku odporovatelnosti právním úkonům dlužníka, ale aktivní věcnou legitimaci k odpůrcí žalobě; podmínky, za nichž věřitel může právním úkonům dlužníka odporovat, totiž určuje - jak uvedeno již výše - ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. a nikoliv ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. K tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, tedy postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelnou alespoň v době rozhodnutí soudu o jím podané odpůrcí žalobě (§ 154 odst. 1 o.s.ř.).

Právní úkon dlužníka je tedy podle ustálené judikatury soudů za podmínek uvedených v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. odporovatelný nejen tehdy, jestliže pohledávka věřitele byla vymahatelnou již v době, kdy byl učiněn, ale i v případě, že byl učiněn dříve, než se věřitelova pohledávka za dlužníkem stala vymahatelnou. Odpůrcí žalobě pak lze vyhovět tehdy, jestliže pohledávka žalujícího věřitele byla vymahatelnou v době rozhodování soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.5.1999 sp.zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000).

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů dovolatelé nenapadají), že žalovaná uzavřela se Z. L. dohodu o vypořádání BSM dne 10.12.1996 a že tato dohoda nabyla účinnosti (§ 149a obč. zák. ve znění účinném do 31.7.1998)

dnem 24.2.1997, k němuž nastaly právní účinky vkladu práva podle této dohody. Pohledávka ve výši 113.985,90 Kč vůči Z. L., jejíž splatnost nastala přede dnem 20.8.1996, byla žalobcům přiznána platebním rozkazem Okresního soudu v Kolíně ze dne 23.5.1997 č.j. 11 C 586/97-6, který podle potvrzení tohoto soudu nabyl právní moci dnem 12.9.1997. Ke dni 24.2.1997, v němž byl učiněn odporovaný právní úkon (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.7.2000 sp.zn. 31 Cdo 619/2000, uveřejněný pod č. 41 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2001) tedy splatná pohledávka žalobců ještě nebyla vymahatelnou. Pro rozhodnutí ve věci však bylo podstatné, že vymahatelnou se stala do doby rozhodnutí soudu o odpůřčí žalobě. Nedostatek vymahatelnosti pohledávky žalobců tedy nemohl být důvodem pro zamítnutí žaloby.

Protože rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, Nejvyšší soud ČR jej zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem, § 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)